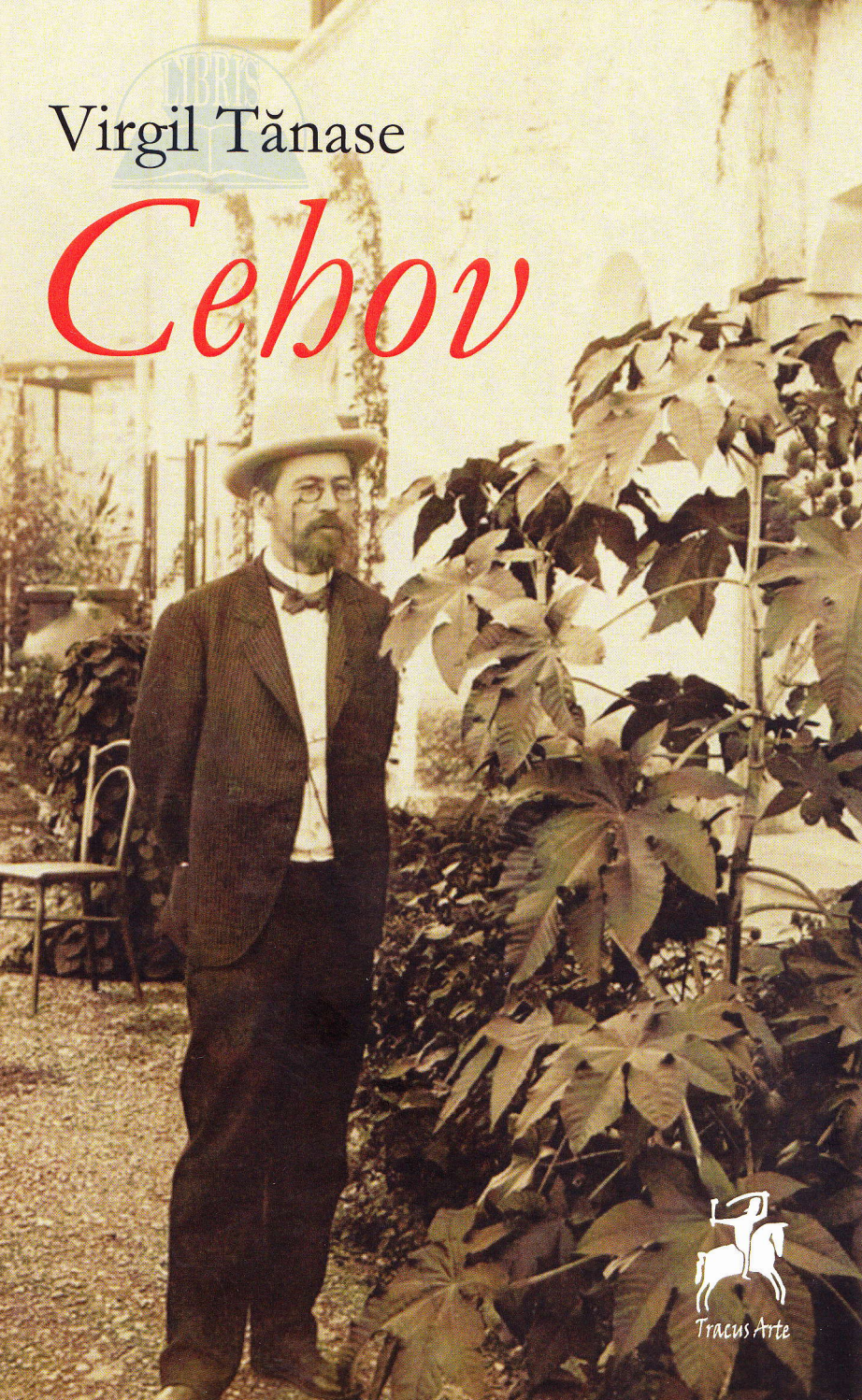

Virgil Tănase

Cebor

Tracus Arte

Virgil TĂNASE

Cehov

Tracus Arte

2016

Cuprins

<i>Cuvânt-înainte la ediția în limba română</i>	5
De-ale iobagilor	7
Când eram copil, n-am avut copilărie	18
Frumoasa Elena	31
Cum devii scriitor	40
La Moscova, la Moscova	51
Cinci copeici linia	60
Opt copeici linia	70
Dr. Cehov	81
De trei zile îmi curge sânge din gură	92
Despre felul în care Antoșa Cehonte devine Anton Pavlovici Cehov	101
Ordin să părăsesc orașul în douăzeci și patru de ore	113
Nu condamn pe nimeni, nu dau dreptate nimănui	123
Nefericit și nemulțumit	135
Cel care nu vrea nimic, nu speră nimic și căruia nu-i e frică de nimic	150
Insula Sahalin	163

Vizitiile citesc ziarul.....	176
A. Cehov, moșier	190
Lica, o comedie	203
Un autor dramatic nul	217
Mă lipsesc de o asemenea imortalitate.....	235
A slăbit mult	249
Pescărușul.....	260
Reptila verde	274
Afacerea încheiată cu succes	287
O piesă plicticoasă, monotună și greu de suportat.....	300
Neplăceri familiale.....	316
Totul e cum trebuie să fie.....	335
Biografiile sfârșesc întotdeauna rău.....	355
<i>Repere cronologice</i>	373

De-ale iobagilor

Dacă n-ar ieși c-un cap deasupra celor din jur, nici nu l-ai băga în seamă, într-atât pare că-n toate celea umblă în vârful picioarelor, „sfios ca o fată mare”, spune despre el Tolstoi care-i prețuiește atât talentul cât și discreția. Ca-ntr-un vis frumos căruia cel care visează și știe că visează se ferește să-i rupă firul, evitând smuciturile care ar putea să-l trezească, Cehov își duce viața discret, convins că ceea ce i se ntâmplă nu e decât rezultatul unei conjuncturi fericite și trecătoare.

De ce?

Pentru că nu e în firea lucrurilor.

Pentru că bunicul și, până la o vârstă, tatăl lui erau iobagi.

Ce-i un iobag? Nimic. Un bun de care stăpânul dispune după voie. O vită de povară care, atunci când dispare, e deîndată înlocuită c-o alta și lumea merge înainte neschimbată. Așa stau lucrurile de când a fost să fie, și de-aceea Cehov, care știe asta, se-nțelege atât de bine c-un alt fiu de iobag, prietenul său Suvorin. Primul este un scriitor cunoscut, celălalt unul dintre cei mai bogați și mai influenți oameni din Rusia de la sfârșitul secolului al XIX-lea, dar sângele de iobag care le curge-n vene îi ferește să se ia drept ceea ce nu sunt și să-și dea importanță. Ce e Cehov? Un mujic care în loc să-mpingă plugul scrie povestioare pentru că se plătesc mai bine și pe care nimeni n-o să le mai citească după moartea lui,

acest rol revenind unei alte vite de povară care-o să scrie altele, nici mai bune nici mai rele, și lumea merge înainte neschimbată.

E firesc să gândești așa când ai tăi trag în jug de sute de ani.

Cehovii sunt, cam de prin secolul al XVI-lea, proprietatea conților Cerkov care au moșii înspre Voronej, în miezul Rusiei europene, acolo unde pădurile dinspre nord întâlnesc stepele miazăzilei, acolo unde nomazii cu ochi tătarești care-și mână turmele se-amestecă cu slavii, așezați pe-un pământ bogat care le hrănește semănăturile. Cehov este urmașul și-al unora și-al altora și, deși căprui, ochii lui tăiați oblic, au sclipiri albastre.

Născut în 1798, bunicul dinspre tată, Egor Mihailovici Cehov, nu-și invidiază stăpânii pentru averea pe care oricum el n-ar putea-o dobândi, ci pentru că știu carte. Sub îndrumarea popilor care își fac o datorie din a îndrepta spre cărțile sfinte un prunc dotat și silitor, Egor Mihailovici este primul Cehov care învață buchile. Ceea ce-i dă posibilitatea să devină un fel de supraveghetor la fabrica de zahăr a acelorași conți Cerkov. Știind să scrie și să socotească, duce la oraș carele încărcate cu mărfuri și le vinde pe un preț bun, ceea ce-i îngăduie să pună bani de-o parte fără a-și putea reproșa că i-ar fi furat. E trecut de 40 de ani când, în 1841, a adunat suma necesară răscumpărării sale, a soției sale de origine ucraineană, Efrosia Emilianovna Șimko, despre care nu știm decât că era la fel de acră ca și soțul ei, și a celor trei băieți pe care-i avuseseră împreună, Mihail, Pavel și Mitrofan, în vârstă de 20, 16 și 5 ani. Mărinimos, stăpânul oferă fostului iobag slobozenia fetei, Alexandra, care nu intra în preț.

Frații și surorile lui Egor Mihailovici rămân proprietatea Cerkovilor până în 1861, când țarul Alexandru al II-lea Eliberatorul desființează iobăgia.

După ce timp de mai bine de-un sfert de secol a fost din cei care primeau loviturile de ciomag, Egor Mihailovici trece de partea celor care le dau. Ajuns vechilul moșiei Krepkaia pe care contesa Platova o are în regiunea Donețului, fostul iobag e atât de crud și de neîndurător cu cei pe care-i are-n seamă încât țăranii l-au poreclit „Vipera”. Se poartă aidoma și cu propriii săi copii pe care-i snopește în bătaie la cea mai mică greșală. După o asemenea corecție, lovit la șira spinării, Pavel rămâne c-un beteșug care-l obligă să umble toată viața încins c-un brâu menit să-i țină strâns oasele vătămate. E rânduiala tuturor iobagilor, nu?! Stăpănu-i bate și acasă, unde ei sunt stăpâni, își bat copiii care or să-i bată pe-ai lor. Când era mic, Cehov se scula dimineața cu gândul bății pe care-o va primi peste zi și de care rareori scăpa, ceea ce nu l-a împiedicat să-și iubească tatăl cu o dragoste și un devotament niciodată dezmințite. Pe bună dreptate: a-și bate copiii e un semn că-i iubești și că vrei să-i duci pe calea cea bună. Egor Mihailovici care-și snopește copiii în bătaie le vrea binele. Răscumpărându-le libertatea, i-a urcat pe prima treaptă a scării sociale. Pot merge la oraș să-și facă o meserie și să câștige bani. Pentru ce? Ca să-i pună deoparte întru priința copiilor lor. Bine educați de chelfănelile de-acasă, aceștia vor câștiga încă și mai mulți, și vor putea poate, într-o zi, să cumpere un petic de pământ, ridicându-se astfel la un rang și mai înalt în societatea rusă clădită piramidal. E ceea ce gândește un iobag și, c-un grăunte de autoironie, când va ajunge mai târziu să cumpere casa și domeniul de la Melihovo, fiul

fostului iobag îi va trimite fratelui său Alexandr, ca să-i anunțe vestea, o scrisoare pe care o va semna „Anton Cehov, moșier”.

După ce-au învățat să scrie și să socotească, copiii sunt trimiși de Egor Mihailovici să nvețe meserie. Fiul cel mare, Mihail, ucenic în atelierul unui legător de cărți de la Kaluga, lângă Moscova. Ceilalți doi, Pavel, tatăl lui Cehov, și Mitrofan nimeresc în prăvăliile unor negustori de la Rostov, acolo unde Donul se varsă în Marea de Azov, punga de apă care prelungește marea Neagră dincolo de strâmtoarea Kerci. Mitrofan îl are tovarăș de tarabă pe-un oarecare Ivan Morozov, care-i va deveni cumnat.

După trei ani petrecuți la Rostov, Pavel Egorovici Cehov devine contabilul unui negustor, Kobilin, primarul Taganrogului, un târg prăpădit de cam patruzeci de mii de locuitori, unde, după ploaie, trebuie să-ți pui cizme ca să treci strada devenită o baltă întinsă între ostrețele strâmbe ale caselor de lemn, acoperite cu stuf și înecate în verdeață, pe care fiecare și le-a clădit după capul lui, orientându-le după soarele care trebuie să bată în odaia mare, după vânturile teribile ale iernii care nu trebuie să zgâlțâie din țâțâni ușile, după cum au crescut cireșii din grădină pe care-i bine să-i poți vedea când deschizi dimineața fereastra și când, în momentele de răgaz, te pui pe banca de lângă ușa din spate, cea dinspre staul și cotețele cu găini. Vara, răsuflarea încinsă a stepei ridică nori uriași de praf și scutură buruienile înalte care năpădesc șleururile menite să devină străzi. Câteva căruțe trec, din când în când, spre piață stârnind panică în cârdurile de găște și dând prilej de agitație căinilor care de plictiseală au adormit la piciorul unui zăplaz. În port, câteva clădiri de cărămidă, cărora ploaia le-a spălat varul, se ȳtesc în

mijlocul hambarelor de scândură proastă, unde stau vrăfuite mărfuri diverse venite din Caucaz, din Turcia sau din Grecia de vasele care pleacă de aici încărcate cu cele aduse cu carul din câmpia ucraineană sau din Rusia centrală de barcazele care coboară Donul. Pescarii își vând prinzătura zilei pe chei, în mijlocul pescărușilor care fură maștele de pește aruncate pe jos unde ce rămâne se-mpute înainte de-a fi aruncat în mare. Pe scurt, unul dintre acele orașele unde nu se-ntâmplă niciodată nimic de te și-ntrebi de ce-s acolo.

Profitând de slăbiciunea Sublimei Porți, înfrântă în 1683 în fața zidurilor Vienei pe care armata ei o asediase, Petru cel Mare recuperează teritoriile din nordul Mării Negre cu intenția de-a oferi Rusiei drum de apă până-n capitala imperiului otoman și, prin Dardanele, către Orientul mijlociu și sudul Europei. Are nevoie de un port bine proteguit în partea cea mai retrasă a mării de Azov unde nu se poate pătrunde decât prin strâmtoarea Kerci, ușor de întărit și de apărat. Așa se naște Taganrogul căruia i se pun temeliiile în 1698. Odată mai mult, Petru cel Mare face lucrurile în pripă și convingerea lui că omul poate înfrânge natura și sădi un Petersburg unde-i tună, nu dă întotdeauna rezultatele scontate. Locul e rău ales: pământul nisipos nu suportă greutatea unor clădiri prea ample, apa de băut e puțină și-n mlaștinile din jur roiesc țânțari care transmit paludismul. Marea nu e suficient de adâncă și corăbiile mari sunt nevoite să arunce ancora la mai bine de-un kilometru de chei, unde mărfurile sunt aduse cu barca. În 1711, încercuit du armata turcilor selecuzi, țarul, ca să-și dobândească libertatea, trebuie să restituie acestora cetatea Azov și să radă din temelii Taganrogul. O va face cerând însă celor

însărcinați cu distrugerea orașului nou înființat să dărâme casele dar lăsând fundațiile care ar putea să prindă bine mai târziu. Într-adevăr, în 1769, când regiunea e recucerită de ruși, ele slujesc la reconstrucția portului și a bazei navale. Ecaterina cea Mare, care continuă cu sânguină politica expansionistă a predecesorilor săi, ar vrea să facă din Taganrog un oraș important. N-are cum. Taganrogul va rămâne un mic port de comerț pe care te și-ntrebi de ce-l bombardează, în timpul războiului Crimeii, două nave sub pavilion britanic, care nu reușesc decât să vâre spaima în localnici, cu nimic implicați în marile confruntări europene, și să dărâme turla catedralei Sfântul Mihai.

Pentru că, deși prăpădit și vai de capul lui, Taganrogul are o catedrală. Și din 1827, pe strada care nu se putea numi altfel decât Petrovskaja, firește, un teatru unde o trupă „italiană” dă spectacole de operă și unde poposesc artiștii în trecere prin localitate. Există și o orchestră simfonică. Asta pentru motivul foarte simplu că-n acest târg „unde nu găsești o firmă fără greșeli de ortografie”, familiile înstărite care și-au construit case impunătoare pe singurele două străzi pavate și cu felinare sunt în marea lor majoritate de origine străină. Cei care au făcut avere cu societățile lor de import-export și cu măruntele lor companii de navigație vor să se bucure de distracțiile de care dispun, în țara lor de origine, cei de-o aceeași stare socială. Frecventează cluburi selecte la care se ajunge înotând prin glod, iau masa la restaurante unde se gătește franțuzește cu mâinile murdare, merg la teatru unde trupe de doi bani joacă cel mai adesea comedioare vulgare și angajează meșteri reputați ca să le construiască în cimitirul din centrul orașului caverne somptuoase din

marmoră de Paros sau de Carara. Greci, italieni, englezi sau germani ei formează o mică aristocrație de provincie căreia i se alipesc cu profit funcționarii administrației ruse și câțiva evrei mai bine tolerați aici, în această societate cosmopolită, decât în alte părți ale imperiului. Localnicii sunt mai degrabă hamali în port, muncitori, meseriași, vizitii și unii, mai norocoși, negustori.

Ca de pildă Pavel Egorovici Cehov care, odată răscumpărat și devenit om liber, poate să se ridice în categoria socială imediat superioară, cea a cupeților. Aceștia, firește, trebuie să se descopere și să se plece în fața ultimului „registrator de colegiu”, rangul al 14-lea și cel mai de jos din scara cinurilor stabilită în 1722 de Petru cel Mare, mereu de actualitate. Dar are dreptul la aceleași semne de respect din partea mușicilor care reprezintă totuși 90 la sută din populația Rusiei. Pentru cineva care s-a născut iobag, o asemenea înălțare pe scara socială contează și merită toate sacrificiile. Cu ce-a pus de-o parte și cu ajutorul tatălui său, Pavel Egorovici deschide un magazin cu „ceai, zahăr, cafea și alte produse coloniale” cum indică firma de deasupra ușii cu trei trepte de la intrare. La drept vorbind, găsești în prăvălia lui Pavel Egorovici tot ce vrei și ce nu vrei: lămpi cu gaz și butoaie cu undelemn de floarea soarelui în care se-neacă șoarecii, pomezi și cuie, andrele de tricatat și scrumbii afumate, tutun și încălțări, fără a uita, firește, vodca vândută „cu găleata”. În 1857 Pavel Egorovici Cehov figurează pe lista breslei a treia a negustorilor din Taganrog.

Între timp s-a căsătorit.

Când era copil, Evghenia Iacovna Morozova a trăit o istorie cum nu se pomeneste decât în romane.